

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

Број:

10/8-106

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Датум:

20.10.2015.

Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу
подносимо следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:

1. Састав комисије:

1. Др Снежана Стојиљковић, редовни професор Филозофског факултета у Нишу
2. Др Александра Костић, редовни професор Филозофског факултета у Нишу
3. Др Јелена Опсеница Костић, доцент Филозофског факултета у Нишу

2. Одлука Наставно-научног већа број 175/1-8-01 од 20.05.2015.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног родитеља, презиме:

_____ Мирјана (Небојша) Ђокић _____

2. Година уписа на мастер академске студије

2013/2014.

3. Назив студијског програма

Мастер академске студије психологије

III НАСЛОВ – МАСТЕР РАДА:

**Морално расуђивање и просоцијална оријентација студената
друштвених, биомедицинских и техничких наука**

IV ПРЕГЛЕД-МАСТЕР РАДА:

Мастер рад кандидаткиње Мирјане Ђокић односи се на испитивање разлика у моралном расуђивању и просоцијалној оријентацији између студената друштвених, биомедицинских и техничких наука. У истраживању се пошло од претпоставке да ће специфични васпитно-образовни циљеви, образовни програми и усмерења током школовања бити извор значајних разлика између студената три групе наука.

Мастер рад је изложен на укупно 120 страна, а после резимеа и увода текст је организован у три веће целине: теоријски оквир (8-42), методолошки приступ проблему (44-52) и резултати истраживања (54-104). После закључка дат је списак литературе (73 библиографских јединица на српском, хрватском и енглеском језику) и прилози (111-120). Следи преглед појединих делова рада.

1. **Теоријски оквир** (36 страна) садржи две тематске целине: Психолошке теорије моралности (8-26) и Просоцијална оријентација (27-42). У првом делу су изложене теорије моралности са детаљним освртом на Колбергову теорију моралног расуђивања која представља теоријску основу рада. У другом делу су приказани индикатори просоцијалне оријентације – емпатија, интерперсонална оријентација и просоцијално понашање. Након дефинисања појма емпатије, приказан је Дејвисов модел емпатије и емпатијско-алтруистичка хипотеза Данијела Батсона, као и налази претходних студија и емпиријских истраживања веза емпатије и моралног расуђивања. Интерперсонална оријентација је приказана кроз различита теоријска одређења, са детаљно изложеном Теоријом интерперсоналних стилова Карен Хорнај. Поглавље се завршава дефинисањем просоцијалног понашања и указивањем на критеријуме за разликовање просоцијалног понашања и алтруизма.
2. **Методолошки приступ проблему истраживања** представљен је на 8 страна. Овај део рада обухвата дефинисање проблема и циљева истраживања, образложење теоријског и практичног значаја истраживања, опис варијабли и коришћених инструмената, хипотезе, опис узорка, начина прикупљања и обраде података. Приказани су коришћени инструменти: модификована верзија Рестовог теста моралног расуђивања (*Defining Issues Test*) који се састоји из три приче – Хајнц и лек, Докторов дилема, и Одбегли затвореник; упитник Индекс интерперсоналне реактивности који мери емпатију преко 4 субскеале – Перспектива друге особе, Фантазија, Емпатијска брига и Лична нелагодност; Скала интерперсоналне оријентације која се састоји из два генерална фактора – фактор филантропске и фактор мизантропске оријентације; Упитник просоцијалног понашања. *Узорак* је пригодан и чини га је 300 испитаника, по 100 студената три групације наука и то: студенти права и психологије као представници друштвених наука, студенти медицине и стоматологије као представници биомедицинских наука и студенти машинства и електронског факултета као представници техничких наука.
3. **Резултати истраживања** представљају трећу и најобимнију целину рада (50 страна и 47 табела) која је подељена на следеће делове: поузданост тестова, степен изражености варијабли, разлике у степену развијености моралног расуђивања појединих група студената, разлике у степену изражености индикатора просоцијалне оријентације студената, повезаност моралног расуђивања и просоцијалне оријентације студената, разлике у степену развијености моралног расуђивања и просоцијалне оријентације с обзиром на социодемографске варијабле, дискусија и закључак. *Дискусија* је изложена на 8 страна и у том делу су добијени резултати тумачени из угла постављених хипотеза и досадашњих емпиријских налаза. Завршни део рада представља *Закључак* (изложен на три стране) у коме се сумирају најважији налази и указује на импликације налаза.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА -МАСТЕР РАДА:

1. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања су показали да су постављене хипотезе делимично потврђене. Нађене су разлике у заступљености моралног расуђивања између студената три групације наука. Нису нађене разлике у заступљености моралног расуђивања са конвенционалног нивоа, док су резултати указали да на постконвенционалном нивоу моралног расуђивања постоје разлике између студената. У складу са очекивањима, постконвенционални ниво моралног расуђивања је заступљенији код студената биомедицинских и друштвених наука у односу на студенте техничких наука. Овај налаз се једним делом може објаснити специфичностима наука којима се студенти баве. Претпоставка је да су студенти биомедицинских и техничких наука у току студија у већој мери изложени специфичним теоријским и практичним знањима која утичу на формирање универзалних етичких начела која подразумевају поштовање општељудских вредности и праведност у опхођењу према људима.

Резултати указују и на постојање разлике у степену изражености индикатора просоцијалне оријентације између студената различитих група наука. Разлике су нађене на два индикатора просоцијалне оријентације – емпатији и интерперсоналној оријентацији. Иако очекиване, разлике у степену изражености просоцијалног понашања нису нађене. Сагласно очекивањима и досадашњим налазима, емпатија је развијенија код студената друштвених наука у поређењу са студентима биомедицинских и техничких наука. Филантропска оријентација је подједнако развијена на целом узорку испитаника, док је мизантропска оријентација (и субфактори неповерење и социјална изолација) израженија код студената техничких наука него код студената друштвених и биомедицинских наука. Резултати показују да су студенти друштвено-хуманистичких наука у већој мери окренути ка другим људима, што говори о усаглашености њихових личних карактеристика и захтева професије коју су одабрали.

Утврђена је повезаност моралног расуђивања са емпатијом, као и са интерперсоналном оријентацијом на свим подзорцима студената. Супротно постављеној хипотези, није нађена повезаност моралног расуђивања и просоцијалног понашања, што упућује на закључак да је морално расуђивање нужен али не и довољан услов за морално понашање.

Разлике у моралном расуђивању с обзиром на пол испитаника нису нађене, иако се могло очекивати да ће разлика бити у погледу заступљености стадијума 3. Сагласно досадашњим налазима, утврђен је виши степен емпатичности особа женског пола. Кад су у питању социодемографске варијабле (социјално порекло, материјални статус породице, образовање родитеља, академски успех) и њихова улога у моралном расуђивању и просоцијалној оријентацији студената, резултати су показали да нема значајних разлика, што је протумачено из угла когнитивно-развојне теорије моралности.

2. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања су приказани прегледно и у складу са постављеним циљевима. Најпре су саопштени подаци о поузданости тестова, затим дескриптивни подаци о изражености основних варијабли истраживања, затим су приказане разлике између студената различитих групација наука у погледу заступљености стадијума моралног расуђивања и појединих индикатора просоцијалне оријентације, онда налази о повезаности испитиваних варијабли, и на крају резултати провере разлика на основним варијаблама с обзиром на социодемографске варијабле.

У приказивању резултата евидентна је поступност и систематичност. Главни налази су приказани довољно обухватно и адекватно су протумачени, и то са становишта двеју парадигми које су

основа овако формулисаног проблема истраживања - когнитивно-развојне теорије моралности и схватања о просоцијалној оријентацији личности. Такође, налази су сагледани у контексту постојеће емпиријске евиденције, која је резултат већег броја иностраних и истраживања у нашој средини.

Сprovedено истраживање је веома комплексно и кандидаткиња је показала добро познавање области психологије личности и морала, као и социјалне психологије. Налази су протумачени са довољно опреза, с обзиром да су добијени на пригодном узорку испитаника и да сви коришћени инструменти нису показали задовољавајућу поузданост.

3. КОНАЧНА ОЦЕНА -МАСТЕР РАДА

Мастер рад је урађен у складу са циљевима постављеним у пријави теме и садржи све битне елементе. Теоријски оквир је добро осмишљен и врло информативан, примењена је адекватна методологија истраживања, подаци су обрађени на одговарајући начин уз коришћење стандардних статистичких поступака. Тумачење налаза показује да кандидаткиња добро познаје и област истраживања и принципе научне методологије.

Тема мастер рада је комплексна, обрађена је из угла психологије личности, психологије морала и социјалне психологије, и тај мултидисциплинарни приступ је један од главних доприноса тезе. Такође, ово је једно од ретких истраживања посвећених емпиријском проучавању моралног расуђивања на студентској популацији, и уопште на популацији одраслих, а недовољно је у нашој средини истраживана и просоцијална оријентација личности, иако обе теме заслужују пажњу и имају мноштво практичних импликација.

Ограничења рада тичу се могућности уопштавања налаза с обзиром да је истраживање спроведено на пригодном узорку и да инструмент за процену моралног расуђивања није показао добру поузданост.

VI ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене тезе, комисија предлаже да се мастер рад *Морално расуђивање и просоцијална оријентација студената друштвених, биомедицинских и техничких наука* прихвати а кандидату одобри јавна одбрана.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. С. Стојиљковић

Др Снежана Стојиљковић, ред. проф.

2. Александра Костић

Др Александра Костић, ред. проф.

3. Јелена Опсеница

Др Јелена Опсеница Костић, доцент